

Riigikogu põhiseaduskomisjoni ja õiguskomisjoni ühise istungi protokoll nr 101

Tallinn, Toompea ja videosild

Esmaspäev, 04. mai 2026

Algus 11.15, lõpp 12.35

Juhatajad: Ando Kiviberg (esimees), Madis Timpson (esimees)

Protokollijad: Selenä Eenmaa (konsultant), Markus Veia (konsultant)

Võtsid osa:

Põhiseaduskomisjon

Komisjoni liikmed: Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Evelin Poolamets, Helir-Valdor Seeder, Pípi-Liis Siemann, Tanel Tein

Komisjoni ametnikud: Erle Enneveer (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helin Leichter (nõunik), Karin Tuulik (nõunik)

Õiguskomisjon

Komisjoni liikmed: Lea Danilson-Järg, Peeter Ernits, Andre Hanimägi, Anti Haugas, Maria Jufereva-Skuratovski, Stig Rästa, Vilja Toomast, Varro Vooglaid

Puudusid:

Õiguskomisjon: Heljo Pikhof, Valdo Randpere

Põhiseaduskomisjon: Ants Frosch, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Lauri Läänemets, Timo Suslov, Jaak Valge

Kutsutud: Eesti Pangaliidu laenude töögrupi liige, Swedbanki kohtujurist Jüri Puust; MTÜ FinanceEstonia juhatuse liige Katri Tomson; MTÜ FinanceEstonia krediidiandjate -ja vahendajate töögrupi juht Martin Lääts; Eesti Krediidiandjate Liidu juhatuse liige Siim Juks; Julianus Inkasso OÜ tegevjuht Merle Laurimäe; Eesti Advokatuuri esindaja menetlusõiguse komisjoni esimees Martin-Johannes Raude; Notarite Koja esimees Merle Saar-Johanson ja tegevdirektor Kaidi Lippus; Riigikohtu esimees Villu Kõve ja liige Ivo Pilving; Tartu Ringkonnakohtu esimees Mario Truu; Harju Maakohu esimees Liina Naaber-Kivisoo; Tallinna Halduskohtu esimees Kaupo Kruusvee; Tartu Halduskohtu esimees Ene Andresen; Eesti Kohtunike Ühingu esimees Anu Uritam; justiits- ja digiminister Liisa-Ly Pakosta; Justiits- ja Digiministeeriumi justiitshalduspoliitika asekanstler Mari-Liis Mikli, kohtute talituse nõunikud Marilyn Reintamm ja Stella Johanson, avaliku õiguse talituse nõunik Silja Tammeorg, tsiviilõiguse talituse nõunik Tanel Kivi ning justiits- ja digiministri nõunik Mart Einasto (3. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Põhiseaduskomisjoni nädala töökava kinnitamine
2. Õiguskomisjoni nädala töökava kinnitamine
3. Vabariigi Valitsuse algatatud vabariigi Valitsuse algatatud kohtute seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (kohtumenetluse kiirendamine) eelnõu (854 SE) teise lugemise

ettevalmistamine (tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja halduskohtumenetluse seadustiku ning nendega seotud teiste seaduste muudatused, huvigruppide kuulamine)

4. Info ja muud küsimused

1. Põhiseaduskomisjoni nädala töökava kinnitamine

Riigikogu põhiseaduskomisjoni nädala (04.05.2026-10.05.2026) töökava

Põhiseaduskomisjoni ja õiguskomisjoni ühine istung esmaspäev, 4. mai 2026 kell 11.15

1. Põhiseaduskomisjoni nädala töökava kinnitamine
2. Õiguskomisjoni nädala töökava kinnitamine
3. Vabariigi Valitsuse algatatud vabariigi Valitsuse algatatud kohtute seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (kohtumenetluse kiirendamine) eelnõu (854 SE) teise lugemise ettevalmistamine (tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja halduskohtumenetluse seadustiku ning nendega seotud teiste seaduste muudatused, huvigruppide kuulamine)
4. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 5. mai 2026 kell 14.00

1. Vabariigi Valitsuse algatatud kohtute seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (kohtumenetluse kiirendamine) eelnõu (854 SE) teise lugemise ettevalmistamine (kohtukorralduse muudatused, huvigruppide kuulamine)
2. Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse eelnõu (831 SE) teise lugemise ettevalmistamine
3. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava

Põhiseaduskomisjon (konsensus: Ando Kiviberg, Katrin Kuusemäe, Kalle Laanet, Helir-Valdor Seeder, Pipi-Liis Siemann, Tanel Tein).

2. Õiguskomisjoni nädala töökava kinnitamine

Riigikogu õiguskomisjoni nädala (04.05.2026-10.05.2026) töökava

Põhiseaduskomisjoni ja õiguskomisjoni ühine istung esmaspäev, 4. mai 2026 kell 11.15

1. Põhiseaduskomisjoni nädala töökava kinnitamine
2. Õiguskomisjoni nädala töökava kinnitamine
3. Vabariigi Valitsuse algatatud vabariigi Valitsuse algatatud kohtute seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (kohtumenetluse kiirendamine) eelnõu (854 SE) teise lugemise ettevalmistamine (tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja halduskohtumenetluse seadustiku ning nendega seotud teiste seaduste muudatused, huvigruppide kuulamine)
4. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 5. mai 2026 kell 14.00

1. Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku täiendamise seaduse eelnõu (773 SE) teise ja kolmanda lugemise ettevalmistamine
2. Info ja muud küsimused

Otsustati:

2.1. Kinnitada nädala töökava

Õiguskomisjon (konsensus: Lea Danilson-Järg, Peeter Ernits, Andre Hanimägi, Anti Haugas, Maria Jufereva-Skuratovski, Stig Rästa, Madis Timpson, Vilja Toomast, Varro Vooglaid).

3. Vabariigi Valitsuse algatatud vabariigi Valitsuse algatatud kohtute seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (kohtumenetluse kiirendamine) eelnõu (854 SE) teise lugemise ettevalmistamine (tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja halduskohtumenetluse seadustiku ning nendega seotud teiste seaduste muudatused, huvigruppide kuulamine)

Kalle Laanet tõstatas küsimuse seoses tema osalemisega põhiseaduskomisjoni töös, viidates prokurör Olgerd Peterselli kriitilisele etteheitele, millega tauniti tema osalemist komisjoni istungil, ning palus kohalviibijatel avaldada arvamust selle kohta, kas tema osalemist peetakse sobimatuks.

Ando Kiviberg märkis vastuseks Kalle Laaneti tõstatatud küsimusele, et ei näe põhjust tema osalemise piiramiseks, kuna Riigikogu juhatus on määranud ta põhiseaduskomisjoni liikmeks, ning tõi esile, et Kalle Laanet teostab oma mandaati valitud Riigikogu liikmena, mistõttu on tal nii õigus komisjonitöös osaleda.

A. Kiviberg tutvustas külalisi ning märkis, et osalejate suure arvu tõttu on Vabariigi Valitsuse algatatud kohtute seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (kohtumenetluse kiirendamine) eelnõu 854 SE teise lugemise ettevalmistamisel huvigruppide esindajate sõnavõttud ajaliselt piiratud, võimaldades igale osapoolle arvamuse esitamiseks kuni viis minutit ning Riigikohtu esimehele kuni kümme minutit. A. Kiviberg andis seejärel sõna Eesti Pangaliidu esindajale.

Jüri Puust märkis, et tema hinnangul ollakse kavandatavate muudatustega osaliselt Euroopa Liidu Kohtu ja õigusteaduse senistest seisukohtadest ette ruttamas ning ei ole piisavalt selge, millisel viisil ja milliste täpsete mehhanismide kaudu tuleks maksekäsu kiirmenetlust reformida. Justiits- ja Digiministeerium (JDM) on ise möönnud reformivajadust, kuid on leidnud, kuid leidnud, et ajutise lahenduse vastuvõtmine ei ole põhjendatud. Teised liikmesriigid ei ole samalaadset menetluskeeldu kehtestanud ning kasutusel on erinevaid alternatiivseid lahendusi. Tema sõnul tõstatub sellega seoses tarbijate õiguste kaitse küsimus ning viitas Tartu Ülikooli arvamusele, mille JDM on tellinud ja milles peetakse tarbijakaitse seisukohalt vajalikuks vastamistähtaja pikendamist ja blanketi lihtsustamist, et tagada kohtulik kontroll. Neid alternatiive ei ole eelnõu ettevalmistamisel piisavalt kaalutud ning liiga kiire liikumine Eestis võib kahjustada krediidiandjaid ja tuua kaasa tarbijate ebavõrdse kohtlemise eri liikmesriikides, arvestades, et Euroopa maksekäsu kiirmenetluses sellist nõuet kehtestatud ei ole. Ta käsitles eraldi elektroonilise menetluse ja tehisintellekti kasutamisega seotud muudatusi, leides, et menetluskriteeriumide kehtestamise õiguse delegeerimine ministrile ei ole lubatav, kuna menetlusnormide muutmine eeldab Riigikogu häälteenamust. Ta osutas valdkonnas valitsevale õigusselgusetusele ja ebaühtlasele kohtupraktikale tarbijakrediidi asjades ning märkis, et puudub arusaam, millised võiksid tulevased kriteeriumid olla, kuidas AI-süsteem on üles ehitatud ja kuidas andmeid töödeldakse. Ta tõi esile ka seose paralleelselt menetletava teise tarbijakrediidi direktiiviga, milles on rõhutatud andmete minimaalsuse põhimõtet ja eriliigiliste andmete töötlemise keeldu, ning leidis, et andmete töötlemise küsimus on jäänud piisava tähelepanuta. Kokkuvõtvalt leidis ta, et enne menetlusreeglite kehtestamist tuleks selgelt kaardistada tarbijakrediidi valdkonna tegelikud probleemid, peamised rikkumised ja miinimumnõuded krediidi andmisel. Ta juhtis tähelepanu sellele, et Eesti õigus kohtleb praegu ühtemoodi nii eluasemelaene kui ka tarbekrediiti, mistõttu võivad uued menetlusreeglid laieneda ka aastakümneid tagasi väljastatud kodulaenudele. Tema hinnangul tekitab see ohu õiguse tagasiulatuvaks kohaldamiseks ning ei arvesta piisavalt erinevate laenutoodete ja turuosaliste eripäradega, mida ta pidas üheks olulisemaks riskiks kavandatava tehisintellektil põhineva menetluse puhul.

Ando Kiviberg andis sõna MTÜ FinanceEstonia esindajatele.

Katri Tomson märkis, et MTÜ FinanceEstonia seisukohad ühtivad eelkõnelejaga, ning rõhutas eelnõu menetlemisel kahte peamist murekohta, mis on turuosalisi koondaval esindusorganisatsioonil esile kerkinud. Eelnõu eesmärkidena nähakse ühelt poolt tarbijakaitse tugevdamist ja teiselt poolt kohtumenetluse tõhustamist, kuid FinanceEstonia ei ole veendunud, et eelnõu kavandatud kujul nende eesmärkide saavutamiseni viib. Ta tõi esile, et turuosalistelt kogutud sisendi põhjal on oht, et kohtumenetlused ei muutu tegelikkuses tõhusamaks, arvestades, et maksekäsu kiirmenetluse piiramine võimaldab krediidiandjal sisse nõuda vaid põhivõlga ning seadusjärgset intressi või viivist, jättes kõrvale lepingujärgselt kokkulepitud intressi ja muud nõuded. Ta selgitas, et krediidiandjate ärimudel ei põhine üksnes seadusjärgse intressi või viivise saamisel ning võlaõigusseadus (VÕS) annab õiguse nõuda ka lepingus kokku lepitud intressi. Kuna maksekäsu kiirmenetluses ei ole võimalik neid nõudeid maksta panna, sunnib see krediidiandjaid pöörduma hagimenetlusse, sealhulgas ka sissenõudmiskulude ja inkassomenetlusega seotud kulude osas. Tema hinnangul võib see viia olukorrani, kus samast lepingust tulenevaid nõudeid tuleb menetleda paralleelselt nii maksekäsu kiirmenetluses kui ka hagimenetluses, mis ei toeta kohtumenetluse tõhustamise eesmärki, vaid pigem suurendab menetluskoormust. Ta juhtis tähelepanu ka teisele põhimõttelisele probleemile, mille kohaselt lähtub eelnõu eeldusest, et krediidiandja või inkasso, kes nõuet kohtu kaudu maksta paneb, on automaatselt rikkunud vastutustundliku laenamise põhimõtet. Regulatsioon on üles ehitatud selliselt, nagu peaks nõuete ümberarvestus alati kohtumenetluses kaasnema, kuigi VÕS näeb selle ette üksnes rikkumise korral. See asetab võlausaldajad olukorda, kus nad peavad maksekäsu kiirmenetluses justkui vaikimisi aktsepteerima rikkumist, mida tegelikult toimunud ei ole. Ta tõdes, et eelnõu seletuskirjast puudub ülevaatlik statistika kogu krediiditurust ja kohtusse jõudnud nõuete võrdluse kohta ning talle jäi arusaamatuks, miks käsitletakse kohtuvaidlustesse jõudnud nõudeid kui kogu krediiditurgu iseloomustavat nähtust.

Martin Länts täiendas, et kavandatav muudatus suunab laenuandjaid selgelt hagimenetlusse ning massilisse hagimenetlusse liikumise korral tuleb arvestada, et suur osa senistest maksekäsu kiirmenetluses lahendatud nõuetest on olnud pädevad ja põhjendatud. Ta selgitas, et hagimenetlus on tarbija jaoks oluliselt kulukam ning kaotuse korral tähendab see tarbijale suuremat aja- ja rahakulu võrreldes maksekäsu kiirmenetlusega. Tarbijakrediidis on kehtestatud krediidi kulukuse piirmäär, mille raames laenuandjad tegutsevad, ning krediidilepingud ei koosne üksnes intressist, vaid sageli ka lepingutasudest ja kuuhooldustasudest. Tema hinnangul on ebamõistlik olukord, kus laenuandjal on võimalik sisse nõuda üksnes intress juhul, kui tarbija ei ole lepingust tulenevaid kohustusi algusest peale täitnud, kuna see ei arvesta tarbijakrediidi tegelikku ülesehitust ega krediidiandjate õigustatud ootusi.

Ando Kiviberg andis sõna Eesti Krediidiandjate Liidu esindajale.

Siim Juks selgitas, et eelnõu püüab lahendada võlgnike probleemi ebaoproportsionaalsel viisil, võrreldes olukorda hambavalu ravimisega käe amputeerimise kaudu. Ta märkis, et ministeeriumi hinnangul nähakse ühe lahendusena maksekäsu kiirmenetluse muutmist selliseks, mis tegelikkuses aeglustab kohtumenetlust, kuigi probleem, mida lahendada soovitakse, seisneb laiemalt võlgnikega tegelemises. Ta viitas Euroopa Komisjoni 2023. aasta raportile, mille kohaselt on Eestis võlgnike osakaal Euroopa võrdluses üks väiksemaid ning leidis, et tõhusaim viis võlgnike arvu vähendamiseks oleks positiivse krediidiregistri kehtestamine Eestis, mis on juba kasutusel Lätis ja Leedus. Vastav eelnõu on Riigikogus menetluses ning avaldas ootust, et Rahandusministeerium tuleb peagi komisjoni ette parandatud lahendusega. Ta leidis, et kuigi arutluse all olev eelnõu püüab olla innovaatiline ja tuua menetlusse tehisintellekti kasutamise, ei ole tehisaru tema hinnangul praegu piisavalt küps, et anda sellele otsustusõigus vastutustundliku laenamise hindamisel. Ta osutas, et juba Eestis kehtiv kohtupraktika on ebaühtlane ning otsused varieeruvad seinast seina, samuti puudub ka täna krediidivõimekuse hindamisel ühtne ja kindel metoodika. Ta sõnas, et krediidi

hindamine on riskipõhine ning krediidiandjad lähtuvad oma riskitaluvusest ja ärimudelitest, otsustades ise, kellele ja millises mahus laenu anda. Tema hinnangul ei arvesta kavandatud regulatsioon neid asjaolusid piisavalt ning asjaolu, et arutelul osaleb väga suur hulk huvirühmi, kinnitab tema sõnul, et eelnõu ei ole veel sellises küpsusastmes, mis võimaldaks selle seadusena vastuvõtmist.

Peeter Ernits küsis, kas Riigikohtu hinnang, mille kohaselt on eelnõu liiga toores, on huvigruppide hinnangul põhjendatud ning kas ollakse seisukohal, et eelnõu ei ole veel vastuvõtmiseks piisavalt küps.

Siim Juks kinnitas, et on Riigikohtu hinnanguga nõus.

Ando Kiviberg küsis, kui suure hulga juhtumitega kavandatavad muudatused tegelikkuses seotud on ning palus hinnangut nende juhtumite ligikaudse suurusjärgu kohta. Ta andis sõna Julianus Inkasso OÜ esindajale.

Merle Laurimäe vastas, et kavandatavad muudatused puudutavad ligikaudu 25 000-30 000 nõuet aastas, ning märkis, et tal ei ole täiendavaid seisukohti lisada, kuna kõik olulised aspektid on eelnevate esinejate poolt juba välja toodud.

Ando Kiviberg andis sõna Eesti Advokatuuri esindajale.

Martin-Johannes Raude märkis, et Eesti Advokatuuri huvi kohtumenetlust kiirendavate muudatuste vastu on suur. Ta tõi Eesti Advokatuuri ettepanekutest esile kaks peamist. Esmalt puudutas ta esimese astme kohtus asjade kirjaliku lahendamise võimaluse laiendamist ning selgitas, et Eesti Advokatuur peab vajalikuks täpsustada regulatsiooni nii, et menetlusosaline loetaks kirjaliku menetlusega nõustunuks juhul, kui ta ei ole avaldanud vastupidist soovi. Tema hinnangul võimaldaks see vältida kuritarvitusi, kus menetlusosaline muudab hilisemas etapis põhjendamatult meelt ja taotleb suulist istungit, mis võib põhjustada viivitusi ja menetluse pikenemist. Teise teemana käsitles ta asjade lahendamist teise astme kohtus üheliikmelises kohtukoosseisus. Väikenõuete lahendamine ringkonnakohtus ühe kohtuniku poolt on mõistlik ja põhjendatud, kuid pidas problemaatiliseks tarbijakrediidilepingutest tulenevate nõuete kaasamist sellesse regulatsiooni. Ta selgitas, et eelnõus ei tehta erisusi nõude esitaja, nõude suuruse ega esemelse tähenduse alusel, mistõttu võivad ühe kohtuniku poolt lahendamisele sattuda asjad, mille mõju menetlusosalistele on rahalisest väärtusest oluliselt suurem. Tema hinnangul võib see kahjustada edasikaebeõiguse loogikat ja asja kollegiaalset läbivaatamist teise astme kohtus. Ta leidis, et tarbijakrediidilepingutest tulenevad vaidlused tuleks üheliikmelise kohtukoosseisu alt välja jätta, kuna rahalise mahuga piiritletud väikenõuete menetlemine ühe kohtuniku poolt oleks ka sellisel juhul piisav.

Ando Kiviberg andis sõna Notarite Koja esindajale.

Merle Saar-Johanson märkis, et eelnõu eesmärk on vähendada kohtusse jõudvate tsiviilasjade hulka ja suunata inimesi leidma kohtuväliseid lahendusi, kuid selle eelduseks on toimiv ja kättesaadav õigusnõustamine. Riigi õigusabi on praegu ette nähtud üksnes kohtusse pöördumiseks ning tasuta õigusnõustamist riik enam ei paku, mistõttu ei ole õigusabirobot tegelik alternatiiv. Ta tõi esile, et kuigi advokatuur saab õigusnõu anda, ei ole see paljudele inimestele kättesaadav nii majanduslikel põhjustel kui ka seetõttu, et väljaspool Tallinna ja Tartut on advokaatide kättesaadavus piiratud. Ta tõi välja, et notarid saavad olla olulised abistajad kohtuväliste lahenduste leidmisel. Notarid on praegu endiselt olemas kõigis maakonnakeskustes, kuid notarite olukord on, eriti väljaspool Tallinna ja Tartut, kriitiline. Ta selgitas, et notaritasusid ei ole ajakohastatud ligikaudu 30 aastat ning kuigi JDM esitas ligi kaks aastat tagasi valitsusele notaritasude kaasajastamise eelnõu, ei ole seda Riigikogu menetlusse suunatud. Selle tulemusena ei täideta väljaspool Tallinna ja Tartut vabanevaid notarikohti ning alles jäävad notarid on ülekoormatud, mistõttu ei ole neil võimalik võtta enda

kanda ajamahukat nõustamiskohustust. Tema hinnangul ei ole sellistes tingimustes realistlik jätta kohtuväliste lahenduste leidmine notarite kanda. Ta juhtis tähelepanu ka notarite ebavõrdsele kohtlemisele võrreldes riigilõivude tõstmisega, tuues näiteks abielu lahutamise tasud. Kohtus lahutamise riigilõiv on tõusmas 310 euroni, perekonnaseisuasutuses on see 90 eurot ning notari juures 64 eurot, kuigi notar pakub lisaks nõustamist vara jagamise, elatise ja lastega suhtluskorra küsimustes. Sellest hoolimata on notaritasud jäänud kõige madalamaks ning tegi ettepaneku vaadata notaritasud üle ja viia need kooskõlla tegelike kuludega, et vältida alla omahinna töötamist. Ta esitas ka konkreetse ettepaneku seoses kohtute koormuse vähendamisega, kritiseerides kavatsust tunnistada kehtetuks säte, mis võimaldab Notarite Koja aukohtul taotleda halduskohtult abi tõendite kogumiseks notari suhtes algatatud menetluses. Kuigi halduskohtu abi ei ole seni kordagi kasutatud, on sellel normil preventiivne mõju, kuna teadmine võimalikust kohtu abist motiveerib dokumente vabatahtlikult esitama. Tema hinnangul ei vähenda selle sätte kehtetuks tunnistamine tegelikult kohtute koormust, kuid võib samas kahjustada Notarite Koja võimalust aukohtumenetlust tõhusalt läbi viia.

Peeter Ernits küsis, kuidas suhtub Notarite Koda eelnõu kesketesse lahendustesse, arvestades Riigikohtu hinnangut, mille kohaselt on eelnõu liiga toores, rõhutades samas, et notarite poolt esile toodud regionaalarengu ja korralduslikud probleemid on arusaadavad ja põhjendatud.

Merle Saar-Johanson märkis, et eelnõu menetlemisel ei ole analüüsitud, kes ja millisel viisil hakkab inimesi õigusalaselt nõustama. Sellele küsimusele ei ole eelnõu ettevalmistamisel piisavalt tähelepanu pööratud. Ta selgitas, et Notarite Koda on vaadanud eelnõu eeskätt notarite vaatenurgast ega ole kogu kohtumenetluse regulatsiooni tervikuna läbi töötanud. Ta ei pea end pädevaks kommenteerima eelnõu kohtumenetluslikku poolt laiemalt.

Ando Kiviberg andis sõna Riigikohtu esimehele.

Villu Kõve märkis, et suure materjalimahu ja piiratud aja tõttu on teema kokkuvõtmine keeruline. Ta toonitas, et Riigikohtu hinnang eelnõu tooruse kohta puudutab kohtute seaduse muudatusi ning need märkused on varem esitatud, samas kui menetluslike muudatuste osas ei ole Riigikohus varem seisukohta kujundanud. Segaduste ja erinevate tõlgenduste vältimiseks arutati eelnõu Riigikohtu üldkogus ning seisukoht kujundati hääletuse teel, kusjuures esitatud seisukoht kajastab Riigikohtu enamuse arvamust. Ta selgitas, et kohtute seaduse muudatusi arutatakse järgmisel päeval põhiseaduskomisjonis, kuid muude muudatuste osas leidis Riigikohus, et need aitavad menetluste tõhustamisele kaasa vähesel määral. Seetõttu esitati rida parandusettepanekuid, mis on põhimõtteliselt kooskõlas JDM-i algatusega, kuid pidades vajalikuks minna kavandatud kaugemale. Ta märkis, et eelnõu muudatustest võivad kõige enam aidata menetluste kiirendamisele kaasa halduskohtumenetluse muudatused, samas kui tsiviilkohtumenetluses on tõhustamisvõimalusi eelnõus vähe. Riigikohus tõi uuesti lauale ka ettepanekud, mis olid varasemalt jäänud menetlusest välja, eesmärgiga vältida nende täielikku kõrvale jäämist. Menetluse tegelikult tõhustamiseks oleks vaja rakendada mitmeid täiendavaid meetmeid, kuid ajapuuduse tõttu ei hakanud ta neid üksikasjalikult avama. Ta esitas üldise palve kaaluda Riigikogul tõsiselt menetlusnormide eraldamist kohtute seadusest ja rakendussätetest ning käsitleda neid eraldi, kuna vastasel juhul võib mõlema teema menetlemine takerduda. Tema hinnangul on tarbijakrediidi ja maksekäsu kiirmenetluse temaatika juba iseenesest sedavõrd mahukas ja kompleksne, et vajaks eraldiseisvat ja põhjalikumalt käsitlust. Ta käsitles eraldi tarbijakrediidi temaatikat, rõhutades, et probleem on sügavam, mitmetasandiline ning tihedalt seotud Euroopa Liidu õiguse ja maksekäsu kiirmenetluse üldise loogikaga. Kehtiv maksekäsu kiirmenetlus ei saa tarbijakrediidi nõuete puhul samal kujul jätkuda ning alternatiiviks oleks nende nõuete täielik väljajätmine menetlusest. Tema hinnangul kujutab eelnõus pakutud lahendus endast kompromissi, mis võimaldab vähemalt põhinõuete menetlemist maksekäsu kiirmenetluses. Ta viitas, et Euroopa Kohus on juba enam kui kümme aastat tagasi juhtinud tähelepanu vajadusele kohaldada maksekäsu kiirmenetluses Euroopa Liidu õigust ning 2023. aastal tehtud Riigikohtu

tsiviilkolleegiumi otsus käivitas protsessi, mille tulemusel on tekkinud praegune arutelu. Ta selgitas, et nimetatud otsuse kohaselt tuleb vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist hinnata kõigis kohtumenetlustes, sealhulgas maksekäsu kiirmenetluses, mis on oma olemuselt õigusemõistmine. Samas viivad maksekäsu kiirmenetlust läbi kohtuametnikud, kellel ei ole lubatud sisulist õigusemõistmist teha, mistõttu on tekkinud süsteemne vastuolu. Ta tõi esile, et kui eelnõu ei võeta seadusena vastu, on maksekäsu kiirmenetluses tarbijakrediidi nõuete menetlemine sisuliselt seiskunud. Eelmisel aastal jäi menetlemata tuhandeid nõudeid. Mitmed maakohtud on otsustanud tarbijakrediidi nõudeid üldjuhul mitte menetleda, mistõttu on nendes nõuetes õigusemõistmine tervikuna takerdunud. Probleem on tõsine ja vajab põhjalikku arutelu, milleks käesoleva eelnõu raamistikus aega ei jätku. Ta kinnitas, et Riigikohtu ettepanekud on tehtud heas usus eesmärgiga muuta menetlus tõhusamaks ja paremaks, mitte eelnõu menetlemist takistada, ning avaldas toetust ka notarite poolt tõstatatud probleemidele.

Ando Kiviberg andis sõna Riigikohtu halduskolleegiumi esimehele.

Ivo Pilving selgitas, et halduskohtute vaates on suurim mure Tallinna Ringkonnakohtu hetkeseis, mis võib kohtuasjade ümberjaotamise mehhanismide rakendamisel kanduda üle ka Tartusse. Eelnõu eesmärgist, milleks on kohtumenetluse kiirendamine, lähtudes tegi Riigikohus ettepaneku tõhustada perspektiivitute asjade tagastamist apellatsiooniasemes. Ta viitas, et Riigikohtu vaates oleks ta soovinud kaaluda radikaalsemat lahendust, sarnaselt Riigikohtu menetlusloa süsteemile ka ringkonnakohtutes, kuid Euroopa Kohtu viimase aja range praktika, mis nõuab ka perspektiivitute asjade põhjendamist Euroopa õigusega kokkupuutel, seab sellele piiranguid. Ta tõi esile, et Riigikohus pakkus välja täiendusi apellatsioonimenetluses ning ettepaneku kinnipeetavate kaebuste üleriigiliseks jaotamiseks. Arutatud on ka pehmemaid variante ning varasemalt on toetatud jõulisemat lähenemist selge kohtualluvuse eriregulatsiooni kehtestamiseks. Samas on kritiseeritud kompromisslahendusi, mis on varem JDM-i poolt välja pakutud. Ta toonitas, et sõltumata lahenduse rangusest on paindlikum süsteem hädavajalik, eriti arvestades võimalust, et Eesti kohtud võivad tulevikus menetleda ka teiste riikide kinnipeetavate asju. Ta palus komisjonil tõsiselt kaaluda Riigikohtu esitatud ettepanekuid.

Helir-Valdor Seeder kommenteeris esmalt, et toetab samuti seda, et kõike ei käsitletak üheskoos, kuna kahe komisjoni vahel võib see protsess kujuneda väga keeruliseks ning lõpptulemus ei pruugi olla nii kvaliteetne, kui tegelikult soovitakse.

H.-V. Seeder märkis, et kui Riigikohus kujundas oma seisukoha hääletusega, siis järelikult ei olnud konsensust ning küsis, kas hääletuse tulemus oli siiski konsensuse suunas või pigem napp, näiteks 51/49. Samuti küsis ta, mida arvavad Riigikohtu esimees ja Riigikohus inimese asendamisest masinaga õigusemõistmises ja haldusotsuste tegemisel. Ta viitas, et Riigikogu menetluses on praegu eelnõu, mis muudab haldusmenetluse seadust ja avaliku teabe seadust ning sisaldab mh haldusotsuste tegemisel inimese asendamist masinaga ehk tehisintellektiga. Ta küsis täpsemalt, kuivõrd on Eesti õigusruum laiemas plaanis selliseks muudatuseks valmis nii konkreetse eelnõu arutelu kontekstis kui ka üldisemalt. H.-V. Seeder sõnas, et tema hinnangul on tegu väga tõsise probleemiga ning seda eriti kaalutusotsuste tegemisel, mis ei ole kuidagi tehnilised otsused. Ta märkis, et seejuures tuleb arvestada, et praktikas seda juba tehakse, ilma et vastavad seadused oleks üldse veel vastu võetud.

Villu Kõve vastas esimesele küsimusele, et menetluste poole osas oli Riigikohtus praktiliselt üksmeel. Ta selgitas, et haldus- ja tsiviilkolleegium pakkusid menetluse osas omad muudatused, seejärel vaatas üldkogu neile otsa ja kiitis need heaks. Vaidlused ja hääletused puudutasid kohtute seaduse enda paari põhipunkti, kuid need punktid, millest täna räägitakse, ei ole vaidluse all olnud. Ta lisis, et kolleeg Ivo Pilving saab küsimust tehisintellekti rakendamisest haldusmenetluses paremini avada, kuid tema hinnangul on võimalik leida kõiges mõistlik tasakaal.

Ivo Pilving vastas, et menetlusosalised kasutavad juba täna kohtumenetluses tehisintellekti. Ta tõi näite, et tema lauale jõudis täna üks määruskaebus, kus menetlusosalistele oli määratud trahv selle eest, et nad esitasid roboti koostatud menetluskohandis ehk kaebuses viiteid teadustöödele, mida tegelikult ei ole olemas. I. Pilving rõhutas, et selle probleemiga tuleb kindlasti tegeleda. Samuti tuleb tegeleda menetluse kiirendamisega kohtumenetluses, sest kui kohus ujutatakse üle tehisintellekti genereeritud dokumentidega, siis on kohtul vaja selles n-ö sõjas võrdset relvastust. Samas on tema hinnangul oluline märkida, et masinaid ei saa täna ega käegakatsutavas tulevikus panna mis tahes otsuseid tegema ning see puudutab ka haldusmenetlust. Ta tõi esile, et selle probleemiga on tegeletud näiteks raielubade ja metsateatiste puhul ning Riigikohtu üldisemad seisukohad on selle raames välja öeldud. Tema hinnangul ei ole siinkohal vaja niivõrd teistsuguseid seadusi ning masina kasutamine võib olla lubatav, kui masin suudab oma otsuseid põhjendada ja tagatakse ühel või teisel moel asjaosaliste ärakuulamine. Ta rõhutas, et probleem seisneb selles, et tänane tehnoloogia ei ole paljudes otsustes veel sellisel vajalikul tasemel. Tuleviku jaoks on sellega siiski vaja tegeleda ning seda juba personali värbamise vaatest, kuna noorte juristide värbamisel ei saa neid kohtusse tööle meelitada sellega, et panna noori inimesi tegema nn robotitööd.

Ando Kiviberg andis sõna Tartu Ringkonnakohtu esindajale.

Mario Truu sõnas, et teeb lühikese ettekande, kordamata Tartu Ringkonnakohtu varem väljendatud ega ka siin juba kõlanud Riigikohtu esimehe ja halduskolleegiumi esimehe seisukohti. Esiteks toetas ta seisukohta, et menetlusseaduste muudatuste menetlemine tuleks eraldada kohtute seaduse muudatustest. Ta märkis, et Tartu Ringkonnakohtu aruteludes kerkis esile sama küsimus nagu kuuldavasti ka Riigikohtus ehk kui tuntavalt praegused menetlusseaduste muudatused päriselt aitaks kohtumenetlust tõhustada ja kiirendada. Ta leidis, et pigem võiks olla isegi ambitsioonikam ning edasist arutelu väärib kasvõi Riigikohtu viimatises arvamuses välja pakutud menetlusloa süsteem apellatsioonikohtu halduskohtumenetluses. Ka ringkonnakohtutes on tekkinud nn pudelikaelad ja nendega tuleb tegeleda, et need ei süveneks ning et muutus oleks võimalikult kiire.

M. Truu tõi seejärel esile kaks konkreetset ettepanekut, mis Tartu Ringkonnakohtu viimatises arvamuses esitati. Esiteks, eelnõuga üritatakse halduskohtuid suunata taastuenergia asju lahendama kiiremini, kuid nende vaates on see mõneti problemaatiline, kuna kui kohtuid sunnitakse lahendama ühe kindla valdkonna asju eelisjärjekorras, siis eelduslikult venivad kõikide teiste haldusasjade menetlused selle võrra pikemaks. Kuigi hankeasjade kohta on halduskohtumenetluse seadustikus selline võimalus olemas, puudutavad hankeasjad väga erinevaid valdkondi. M. Truu märkis, et taastuenergia osakaalu suurendamine on tõepoolest Vabariigi Valitsuse üks prioriteet, kuid tema hinnangul tuleks võimalusel hoiduda sellest, et kohtumenetlust üritatakse päevapoliitilistest kaalutlustest lähtuvalt suunata. Taastuenergia asjade kiirema lahendamise korraldus tekitab omakorda küsimusi, kuna praegu nähakse ette kohustus üksnes eelistungi läbiviimiseks või asja läbivaatamise aja või kirjalikus menetluses asja lahendamise seonduva teatavaks tegemiseks. Tema hinnangul võib see ikkagi anda võimaluse lükata asja sisuline lahendamine kaugemasse tulevikku, mis ei pruugi soovitud eesmärki üldse tagada, et neid asju prioriteetselt ja eelisjärjekorras lahendada.

M. Truu puudutas teise teemana tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatusi ringkonnakohtute vaatest. Ta selgitas, et peamine küsimus on protokollide kaotamises ja salvestistega asendamises, mis võib ringkonnakohtutes eelduslikult hoopis suurendada kohtunike tööd, sest pikkadest helisalvestistest tuleks hakata otsima õiget kohta, mida praegu on paberil talletatuna suhteliselt mugav ja kiire teha. Ta tõdes, et on olemas ka automaatselt genereeritud protokoll, kuid see on pigem istungi stenogramm ning võib kokkuvõttes läbivaatamisel võtta rohkem aega. Ta rõhutas, et selle muudatusega tuleks olla pigem ettevaatlik.

Ando Kiviberg andis sõna Harju Maakohtu esindajale.

Liina Naaber-Kivisoo sõnas, et toetab Villu Kõve ja Mario Truu väljendatud seisukohti ning on sama meelt ka muudatuste menetluste eraldamise mõtte osas.

Ta tõi eraldi esile olulise muudatuse ka kriminaalmenetluse osas ehk rahvakohtunike institutsiooni kaotamise. Ta märkis, et kuna samaaegselt on menetluses kriminaalmenetluse seadustiku muudatused, oleks tema hinnangul mõistlik liita need sätted selle eelnõu juurde ning püüda nende menetlemisega jõuda valmis enne jaanipäeva.

Ando Kiviberg andis sõna Tallinna Halduskohtu esindajale.

Kaupo Kruusvee sõnas, et tema seisukohad ühtivad Riigikohtu esindajate öelduga. Ta märkis, et eelnõu koosneb mitmest osast ning halduskohtumenetluse tõhustamine on ainult üks osa, mille puhul oli eelnõu ajend kompenseerida seda, et kohtuasjade lahendamise järjekord ajas pidevalt kasvab ehk teisisõnu, kohtust otsuse saamine võtab järjest rohkem aega. Seda eriti kohtute kärbeta kontekstis, kuna kohtud on kärpeid tunda saanud juba kaks aastat ning sama kaua on oodatud ministeeriumist halduskohtumenetlust kiirendavat eelnõu. Ta lisas, et nüüd on see eelnõu lõpuks liidetud käesolevasse nn kobareelnõusse ning oleks väga kahetsusväärne, kui see ei saaks lähitulevikus seaduseks. Ta rõhutas, et eelnõu ei ole halduskohtumenetluse osas toores, vaid hakkab pigem hoopis n-ö üle küpsema ning tema hinnangul on aeg see vili ära noppida.

Ando Kiviberg andis sõna Tartu Halduskohtu esindajale.

Ene Andresen sõnas, et ei hakka kordama kohtunikest kolleegide seisukohti, kuna tema seisukohad ühtivad nende omadega. Ta lisas siiski, et halduskohtu esimehena teeb talle muret olukord, kus asju on liiga palju ja inimesi liiga vähe. Ta ütles, et vaja on paindlikkust, kuid paindlikkust tuleb eeskätt anda piisava selguse ja õiguskindlusega, järgida tuleb ka riigiõiguslikke printsiipe, samuti tuleb seda anda mitte üksnes hetkeolukorrast lähtuvalt, vaid pidades silmas pikemat ja laiemat plaani. Ta selgitas, et Tartu Halduskohtu eripära on selle väiksus ehk kohus on vaid kaheksa kohtunikuga, samas kui ülesannete maht on väga suur ja koormus on viimastel aastatel palju kasvanud.

E. Andresen tõi esile, et vangistusasjade teemal kohtuti hiljuti ka õiguskomisjoni liikmetega. Ta rõhutas, et juhul, kui Rootsi väliskinnipeetavad peaksid siia tulema, on eriti oluline vangistusasjade üleriigiline jagamine. Praegu on olukord selline, et JDM-i eelnõus oli üks ettepanek, mida kohtud pigem kritiseerisid ja leidsid, et see vajab kohendamist ning Riigikogu menetluses on see ettepanek uuesti sättena välja tulnud ehk vajaks endiselt parandamist. Seega on nende hinnangul veel vaja üht-teist kohendada.

Ando Kiviberg andis sõna Eesti Kohtunike Ühingu esindajale.

Anu Uritam sõnas, et Eesti Kohtunike Ühing toetab ettepanekut eraldada menetlusseadustiku pool ja kohtute seaduse ülejäänud muudatused. Ta märkis, et menetlusseadustiku poole pealt ei ole ühing kommenteerinud näiteks halduskohtumenetluse seadustiku muudatusi, kuid toetab neid. Üleüldiselt toetatakse kõiki neid muudatusi, mis tõesti võimaldavad kohtumenetlust kiirendada. Ta rõhutas, et kindlasti ei toetata muudatusi, mis võivad suurendada kohtute töökoormust ning tõi esile, et praeguses eelnõus esitatud tarbijakrediidi muudatused võivad tuua kaasa sellise tulemuse.

A. Uritam tõi esile, et ühing on esitanud oma tähelepanekud tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatuste osas. Siin osundab ühing sellele, et need muudatused lisati eelnõusse viisil, mis ei võimaldanud enne eelnõu Riigikokku jõudmist nende osas sisulist arvamust esitada. Ta nõustus Riigikohtu esimehega, et tsiviilkohtumenetluse muudatused on pigem marginaalsed, kuid leidis, et osa muudatusi ei kiirenda menetlust, vaid vastupidi. Näiteks muudatus, mille

kohaselt peaks kohtunik asuma edaspidi protokollide parandamise taotlusi lahendama eelkõige salvestise alusel. Selline muudatus on tema hinnangul elukaue, sest kuigi täna kõik istungid tsiviilasjades salvestatakse ja koostatakse protokoll, on oluline silmas pidada, et protokoll ei ole reeglina salvestise stenogramm. Ta selgitas, et seadus näeb ette protokollide koostamise vastavalt kohtuniku juhiste ja protokollide kantakse see, mida kohtunik oluliseks peab. Praktikasse on see toonud kaasa selle, et 80–90% protokollide parandamise taotlustest tulevad esindajatelt sooviga saada täielikku stenogrammi. Täna saab selles osas vastata, et protokoll ei ole stenogramm ja selliseid muudatusi ei pea tegema. Kui see muudatus jõustub, tuleks hakata igast protokollist tegema stenogrammi.

A. Uritam tõi teise muudatusena esile „üldtuntud“ määratluse. Ta selgitas, et kui varem oli seaduses kirjas, et üldtuntuks võib lugeda faktilist asjaolu, mille kohta saab usaldusväärset teavet menetlusvälisest avalikust kättesaadavast allikast, siis nüüd lisati juurde kriteerium „mille osas pole mõistlikul inimesel kahtlusi“. Tekib küsimus, miks on see lisandus vajalik ja kuidas see kohtumenetlust kiirendab. Ühingu hinnangul ei ole see mõistlik muudatus.

Viimase tähelepanekuna rõhutas A. Uritam, et kuigi kohtumenetlused on tõesti muutunud aeglasemaks, on menetlused muutunud ka oluliselt mahukamaks ning seda ei ole eelnõu juures analüüsitud, miks see nii on ja kuidas seda takistada. Ta märkis, et menetlusosalised on tõesti asunud esitama täna kohtule mahukalt tehisintellekti abil koostatud dokumente, kuid ka ilma tehisintellektita esitatakse isegi väikestes asjades mitmekümne leheküljelisi dokumente, mis koosnevad enamasti seaduse teksti ümberkirjutustest või asjakohatutest Riigikohtu lahenditest. Ta leidis, et tuleks mõelda, kuidas sellist olukorda pidurdada ja parandada. Ühingu on teinud ministerrühmale varasemalt ettepaneku kaaluda teatud juhtudel menetluskirjeldustele mahupiirangute sätestamist. Seda mõtet ei peaks maha matma ega kartma, sest sellised piirangud on juba Euroopas ja ka Euroopa Kohtus olemas ning tema hinnangul aitaks see meede kohtumenetlusi tõhustada ja parandada.

Varro Vooglaid kommenteeris, et talle jääb mõneti ebaselgeks, miks ollakse negatiivselt meelestatud stenogrammi eelistamise suhtes protokollile. Ta mõnitas, et käsitsi koostamisel on protokollide lihtsam teha kui stenogrammi, kuid tehisintellekti abil oleks stenogrammi koostamine vähem töömahukas, kuna ei peaks tegema valikuid, mida sisse panna ja mida välja jätta, vaid kõik saab tehniliselt ära teha.

Anu Uritam vastas, et küsimus on pigem protokollide eesmärgis. Ta selgitas, et täna ei ole tsiviilkohtumenetluse protokollide koostamise eesmärk niivõrd iga sõna kajastamine, vaid kõige olulise kompaktse kirja panemine, sh poolte taotlused, nende osas tehtud kohtumäärused jm menetlustoimingud. Kui teha stenogramm, siis võib ühest istungist tulla kümneid lehekülgi uut materjali, millest tuleks hakata otsima kõige olulisemat.

Varro Vooglaid täpsustas, et tema küsimus seisnes ka selles, et protokollide puhul võib hoopis töökoormust lisanduda, kuna võivad tekkida vaidlused selle üle, mis on oluline ja mis mitte. Ta leidis, et stenogrammi puhul ei tuleks selliseid vaidlusi üldse lahendada.

Anu Uritam vastas, et ta ei ole sellega päris nõus ning märkis, et küsimus on ka selles, kellele see töö juurde tekitab või mitte. Ta selgitas, et ringkonnakohtutele tekitaks stenogramme lugemine kindlasti tööd juurde.

Ando Kiviberg andis seejärel sõna justiits- ja digiministrile ning JDM esindajatele, et kommenteerida kõlanud arvamusi ja ettepanekuid.

Liisa-Ly Pakosta tänas kõigepealt kõiki osalejaid ning eelnõule oma ettepanekute esitajaid. Ta märkis, et esimesel läbivaatamisel toetab ministerrühm terve rida esitatud ettepanekuid, kuid täpsem seisukoht vormistatakse komisjonile kirjaliku JDM arvamusega.

Minister meenutas, et ka eelnõu tutvustades tõi ta komisjonis esile, et on tõesti põhimõtteline vastuolu küsimuses, kui palju saab Eesti riik võlgnikult võlga välja mõista suuremas osas, kui seadus intressi ette näeb. Ta märkis, et rahvaesindajad on kokku leppinud intressimäära, millega arvestades saab võlga sisse nõuda ning see seaduses ette nähtud, rahvaesindajate poolt kinnitatud intressimäär on see, mida saab maksekäsu kiirmenetluses arvesse võtta. Ta nõustus Riigikohtu seisukohaga, et tegu on kompromisslahendusega võrreldes praeguse olukorraga, kus kiirmenetlus on üldse takistatud. Arutelust võis jääda eksitav mulje justkui oleks tegemist väga probleemse valdkonnaga, kuid tegu on siiski põhimõttelise valikuga ehk kas aktsepteeritakse riigi poolt sellist võla sissenõudmist, mis ületab Riigikogu poolt määratud intressimäära või jäädakse siiski selle juurde, mida Riigikogu on otsustanud. Ta märkis, et sisuliselt otsustatakse selle üle, milline liiakasuvõtt on Eestis normaliseeritud riigipoolse täiendava kinnitusega. Minister rõhutas, et tema seisukoht on, et seda intressimäära kindlasti ei suurendata võrreldes sellega, mida Riigikogu on otsustanud. Juba moraalsest põhimõttest lähtudes ei tohiks kohtuotsusega kinnitatud kiirmenetluses ületada Riigikogu poolt määratud intressimäära, mis tegelikult kulud katab. Liiakasuvõtul on siiski mõistlik piir.

Minister lisas muudatuste menetluste eraldamise kohta, et on kolm kohtumenetluse paketti, millest kriminaalmenetluse pakett on juba Riigikogus edasi liikunud ning ülejäänud osad on esitatud käesolevas eelnõus. Ta märkis, et kriminaalmenetluse eelnõu on väga mahukas ning JDM toetab seda, et selle eelnõuga mindaks edasi sellisel kujul nagu see praegu on, mitte ei hakataks eelnõusid enam ümber kirjutama. Ta tõi esile, et kuna ka kohtute poolt on olnud soov, et suveks oleks need eelnõud menetletud, siis tuleks pigem keskenduda operatiivselt lahendatavatele küsimustele ning põhimõtteliste eriarvamuste korral või väga keerukate teemade osas saab ministeerium teha konkreetseid ettepanekud.

Mari-Liis Mikli lisas, et ettepanekuid tuli tõesti eelnõule palju ning kõiki ei jõua sellel istungil detailselt läbi käia. Ta rõhutas siiski, et ettepanekud olid sisuliselt väga head ja JDM annab kindlasti oma tagasiside ning väljendas heameelt, et võeti aega eelnõu detailselt läbi töötada ja tulla välja ettepanekutega, millega varem ei oldud välja tulnud või siis muuta seisukohti selles osas, millele varem oldi vastu või vastupidi. Ta leidis, et tulemus on seega suurepärase ning siit saab edasi minna väga hästi.

Lea Danilson-Järg tõi esile, et maksimaalne krediidi kulukuse määr on hetkel 46,86% aastas. Ta palus täpsustada, kas käesoleva eelnõu järgi saab maksekäsu kiirmenetluses välja nõuda üksnes põhisumma koos selle 46,86% intressiga. Arvestades, et eelnõus on sõnastatud „tarbijale antud krediidi põhisumma tagastamist koos intressiga VÕS § 94 lõikes 1 sätestatud suuruses või viivisega sama seaduse § 113 lõike 1 teises lauses sätestatud suuruses“. Täpsemalt, kas viivised lisanduvad samuti sellele maksimaalsele krediidikulukuse määrale või kuidas täpsemalt see arvestatakse.

Tanel Kivi vastas, et mõeldud on põhisummat, millele lisanduvad viivis ja intress.

Lea Danilson-Järg täpsustas, et seega lisaks maksimaalsele intressile veel ka viivised.

Tanel Kivi kinnitas, et viivist ja intressi on mõlemat võimalik nõuda.

Lea Danilson-Järg küsis, kas see summa kokku ei tohi siis ületada maksimaalset krediidi kulukuse määra või viivis võib nõuda veel sellele täiendavalt.

Tanel Kivi vastas, et maksimaalset krediidi kulukuse määra ei tohiks ikkagi ületada ehk intress ja viivised ei tohiks lisaks kokku 46,86% ületada.

Martin Lääts palus täpsustada, mida peetakse siin silmas seadusjärgse intressi all, kuna talle tundub, et praegu räägitakse üksteisest mööda.

Katri Tomson nõustus eelkõnelejaga ja märkis, et kõlanud küsimus puudutas krediidi kulukuse määra, kuid vastus hoopis seadusjärgset intressi.

Jüri Puust kommenteeris, et krediidi kulukuse määr ja seadusjärgne intress on erinevad asjad. Seadusjärgset intressi avaldab Eesti Pank oma kodulehel. Näiteks aastatel 2016–2022 oli see 0% ning täna on see 2,15%. Ta selgitas, et see on summa, mille krediidiandja n-ö kätte saab. J. Puust oponeeris ministrile, kuna praktikas sõlmitakse laenulepinguid tegelikult kõrgema intressiga kui 2,15% ning VÕS ja lepinguvabaduse põhimõte lubavadki kokku leppida kõrgema intressimäära. Ta möönis siiski, et tegemist on kompromissiga ja nõuded seisavad praegu menetluses.

Villu Kõve selgitas omalt poolt, et seadusandja on otsustanud kaks intressimäära. Esiteks on olemas nn absoluutne keeld, millest kõrgemat intressimäära ei tohi olla ehk krediidi kulukuse määr, mis on hetkel 46,86%. Maksekäsu kiirmenetluse juures on juttu VÕS § 113 lõike 1 järgsest viivisemäärast, mis on hetkel 11,5%. Ta selgitas, et seadus lubab iseenesest täna kokku leppida ka intressi kuni 46,86% maksimummäärani. See ei ole keelatud, kuid küsimus tekib selles, et kui tarbijakrediiti on antud kõrgema intressiga kui VÕS § 113 lõike 1 järgne 11,5%, siis tuleb tõendada, et ei ole rikutud vastutustundliku laenamise põhimõtet. Ta rõhutas, et kuna seda ei saa maksekäsu kiirmenetluses kontrollida, siis ongi öeldud, et seal ei saa küsida rohkem kui VÕS § 113 lõike 1 järgne intressimäär.

Martin Lääts lisas, et Eesti Pank avaldab iga kuu statistikat Eesti krediidiasutuste poolt väljastatud tarbijakrediidilepingute keskmisest intressimäärast. Keskmine intressimäär, millega ka kõik pangad Eestis laenu annavad, on kõrgem kui 11,5%.

Varro Vooglaid esitas küsimuse ministrile. Ta märkis esmalt, et küsimus ei seonu otseselt eelnõuga, vaid ministri poolt väljendatud seisukohaga, mille kohaselt peaks riigis olema mingisugune mõistlik piir, kuhu maani liiakasuvõtmist aktsepteeritakse. V. Vooglaid küsis, kas ministri hinnangul on aktsepteeritav tänane olukord, kus lubatav krediidi kulukuse määr võib olla kuni 46,86% ning kas selline olukord on tema eelnevalt väljendatud seisukohaga kooskõlas. Ta märkis, et sisuliselt tähendab see inimesele seda, et krediidi kulukuse määra tervikuna hinnates tuleb aastas maksta laenu põhisummale kuni 46,86% lisaks.

Liisa-Ly Pakosta vastas küsimusele kahes osas. Ta kordas üle põhimõtte, mille ka Riigikohtu esimees Villu Kõve tema hinnangul väga õigesti esile tõi. Nimelt, vaidlusalune küsimus on ikkagi selle üle, kas kohtul lubatakse Eesti Vabariigi nimel teha lihtsustatud korras otsuseid võla koos täiendavate kuludega väljanõudmiseks. Selliseid otsuseid tehakse riigi nimel, mis võivad sageli inimeste elusid muuta, kuna välja mõistetakse mitte üksnes võlasumma, vaid ka muud kaasnevad kulud. Ta märkis, et selleks on kasutatud lihtsustatud menetlust, mis iseenesest võib olla mõistlik, sest tarbijakrediidivaidlusi on kohtutes arvuliselt kõige rohkem.

Minister selgitas, et eelnõus kavandatud muudatus seab selge piiri selles osas, et kui kasutatakse sellist automaatset ja lihtsustatud otsustust, siis tuleb arvestada nende nõuete ja piiridega, mille rahvaesindajad on seadnud. See küsimus, kas seatud piirid iseenesest on õige koha peal, on tema hinnangul juba eraldi arutelu teema. Oluline on see, et automaatse ja lihtsustatud otsuse tegemisel tuleks ikkagi jääda mõõdukuse raamidesse nii, nagu Riigikogu on seda ette näinud. Minister rõhutas, et n-ö võla pealt teenimine on omaette teema, mida tasuks arutada laiemalt kui üksnes kohtumenetluse kontekstis.

Martin Lääts tõi esile Eesti Panga statistika. Näiteks märtsis oli Eestis pankade poolt väljastatud tarbijakrediidilepingute keskmine intressimäär 12,27% lepingujäägilt ning krediitkaardi lepingutes oli see 17,85%. Ta märkis, et kui eelnõu kavandatud muudatus jõustuks, siis ei oleks maksekäsu kiirmenetluses sisuliselt võimalik ettenähtud intressi tagasi nõuda. Ta lisas, et erinevates aruteludes käsitletakse lisaks inimeste võlgu jäämisele ka

krediidi kättesaadavuse halvenemise riski. Olukorras, kus seadusjärgset intressi langetatakse või see langeb ujuvintressi näol madalamale, siis see mõjutaks tema hinnangul ilmselgelt ka tarbijakrediidi kättesaadavust Eestis.

Peeter Ernits küsis ministrilt, kas taastuenergia asjade eelisjärjekorras lahendamine jätkub ka edaspidi.

Liisa-Ly Pakosta nõustus tähelepanekuga, et taastuenergia asjade prioritseerimine tähendaks seda, et mõned teised asjad menetletakse aeglasemalt. Ta lisas, et kuna selles osas tõstatus ka vajadus täpsustuse järele, mida prioriseerimine täpsemalt tähendab, siis saab ministeerium selle osa kindlasti üle vaadata. Minister rõhutas siiski, et taastuenergeetika osa on seotud Eesti endale võetud kohustustega juba ammu enne praegust valitsust ning selleks, et vältida ülemääraseid trahve või muid kulusid, on tema hinnangul tõenäoliselt sellise n-ö väikese nihke tegemine mõistlik.

Ando Kiviberg tänas lõpetuseks kõiki osalejaid kujunenud arutelu eest. Ta kinnitas, et arutelud jätkuvad ning võimalusel võetakse alati head nõu kuulda.

4. Info ja muud küsimused

Infot ei esitatud ja muid küsimusi ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Ando Kiviberg
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Madis Timpson
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Selena Eenmaa
protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)
Markus Veia
protokollija